

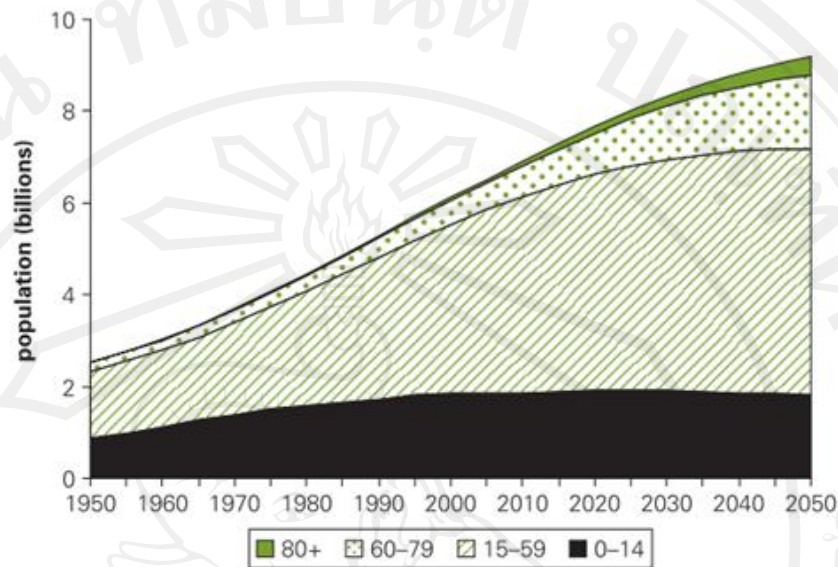
บทที่ 2

ลักษณะโครงสร้างทางอายุประชากร

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรเป็นการศึกษาการเปลี่ยนแปลงลักษณะต่างๆ จากองค์ประกอบของประชากร เช่น ขนาด อายุ เพศ การเกิด การตาย การย้ายถิ่น และอื่นๆ ดังนั้น การศึกษาเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางอายุประชากร (Population Age Structure) ซึ่งเป็นการอธิบายการกระจายตัวของอายุประชากรในรูปของสัดส่วนประชากรวัยพึ่งพิงต่อประชากรวัยทำงานจึงสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรได้ การศึกษาลักษณะการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรในที่นี้จึงมุ่งเน้นให้เห็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางด้านอายุของประชากร โดยโครงสร้างทางอายุประชากรอาจแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ประชากรที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี เรียกว่า ประชากรวัยเด็ก (Youth Dependency Population) ประชากรที่มีอายุมากกว่า 64 ปี เรียกว่า ประชากรวัยสูงอายุ (Elderly Dependency Population) และประชากรที่มีอายุ 15-64 ปี เรียกว่า ประชากรวัยแรงงาน (Working-Age Population)

อย่างไรก็ตามการจัดกลุ่มอายุประชากรอาจมีการแยกย่อยมากกว่านี้ ซึ่งการจัดกลุ่มอายุประชากรนั้นส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยในการศึกษาคั้งนี้อายุประชากรแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาในหลายๆ งานวิจัยและสอดคล้องกับข้อมูลที่ปรากฏเพื่อความเข้าใจในลักษณะ โครงสร้างอายุประชากรของทั่วโลกและกลุ่มประเทศต่างๆ

ปัจจุบัน โครงสร้างทางอายุประชากรทั่วโลกเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต กล่าวคือ หากพิจารณาจากสัดส่วนอายุประชากรในแต่ละช่วงอายุ พบว่า สัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมีสัดส่วนเพิ่มขึ้น ในขณะที่สัดส่วนประชากรอายุ 15-59 และ 0-14 ปีมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลง ดังแสดงในรูปที่ 2.1 ซึ่งแสดงให้เห็นอัตราการเจริญเติบโตของประชากรโลกที่ค่อนข้างชะลอตกลงเรื่อยๆ โดยทั้งนี้เมื่อพิจารณาที่จะพบว่าสัดส่วนประชากรอายุ 0-14 ปีมีแนวโน้มลดลง แต่สัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างชัดเจน แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอายุประชากรโลกที่มีแนวโน้มเข้าสู่ประชากรวัยสูงอายุเพิ่มมากขึ้น (Bloom et al., 2010)

รูปที่ 2.1 จำนวนประชากรโลกจำแนกตามสัดส่วนอายุปี ค.ศ. 1950 -2050

ที่มา : Bloom et al., 2010

2.1 ความสำคัญของโครงสร้างทางอายุของประชากร

การเปลี่ยนแปลงการกระจายสัดส่วนทางอายุของประชากรในแต่ละกลุ่มอายุที่ต่างกันในแต่ละช่วงเวลาในทุกๆ ประเทศมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าการเพิ่มของประชากร ประชากรในแต่ละช่วงอายุจะมีพฤติกรรมที่แตกต่างกันซึ่งส่งผลให้เกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจที่ต่างกันไป ประชากรในกลุ่มวัยรุ่นจะต้องการการลงทุนในด้านสุขภาพและการศึกษาอย่างมาก ประชากรในกลุ่มผู้ใหญ่ตอนต้นจะมีความต้องการในด้านแรงงานและการออม ส่วนประชากรกลุ่มผู้สูงอายุจะต้องการการบริการทางด้านสุขภาพและต้องการรายได้หลังการเกษียณอายุ โดยทั้งนี้เมื่อสัดส่วนของประชากรในแต่ละกลุ่มอายุเปลี่ยนแปลงไป พฤติกรรมทางเศรษฐกิจของประชากรทั้งหมดก็จะเปลี่ยนแปลงไปด้วย (เกื้อ วงศ์บุญสิน, 2547) การเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างทางอายุประชากรจึงเป็นอีกปัจจัยที่ต้องคำนึงถึง

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรในแต่ละประเทศอาจแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับลำดับการเปลี่ยนถ่ายโครงสร้างประชากรในแต่ละขั้นของแต่ละประเทศ ดังนั้นสามารถพิจารณาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอายุประชากรในลักษณะกลุ่มประเทศต่างๆ เช่น การเปลี่ยนถ่ายโครงสร้างอายุประชากรระหว่างประเทศพัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนา การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอายุประชากรตามลักษณะภูมิภาค และการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอายุประชากรตามกลุ่มรายได้ โดยรายละเอียดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอายุประชากรในแต่ละกลุ่มมีรายละเอียด ดังนี้

2.2 ลักษณะการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรในประเทศพัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนา

2.2.1 ประเทศพัฒนาแล้วหรือประเทศอุตสาหกรรม

ประชากรประมาณร้อยละ 15 ของโลกอาศัยอยู่ในประเทศพัฒนาแล้วโดยลักษณะของประเทศที่พัฒนาแล้วจะมีความเจริญก้าวหน้าทางด้านอุตสาหกรรม มีความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ รายได้ต่อหัวสูง ประชาชนมีมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดี ภาคเศรษฐกิจไม่ได้ขึ้นอยู่กับสินค้าเพียงบางอย่าง การว่างงานมีน้อยหรือแทบจะไม่มี รัฐบาลสามารถให้บริการ โดยเฉพาะทางการสงเคราะห์คนชราได้เป็นอย่างดี ซึ่งการดูแลผู้สูงอายุทำให้กลุ่มผู้ใช้แรงงานสามารถทำงานได้อย่างเต็มที่

ประเทศพัฒนาแล้วจะมีบริการของรัฐให้แก่ประชาชนในประเทศของตนเองเป็นจำนวนมาก เช่น การศึกษา การสาธารณสุข การประกันสังคม เป็นต้น ทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดี นอกจากนั้นยังมีประกันสังคมที่ให้ความช่วยเหลือเมื่อมีการว่างงาน นอกจากนั้นการเมืองของประเทศพัฒนาแล้วจะค่อนข้างมีเสถียรภาพและมั่นคง การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเป็นการเปลี่ยนแปลงภายใต้กรอบกติกาที่มี

ลักษณะโครงสร้างประชากรของประเทศพัฒนาแล้วพบว่า ประชากรที่มีอายุ 0-14 ปี ลดลงอย่างเห็นได้ชัดนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2473 ซึ่งประชากรวัย 0-14 ปี มีจำนวน 223 ล้านคน ซึ่งลดลงเหลือเพียง 207 ล้านคนในปี พ.ศ. 2548 และมีแนวโน้มจะลดลงอย่างช้าๆ ซึ่งคาดการณ์ว่าจะเหลือเพียง 190 ล้านคนในปี พ.ศ. 2593 สำหรับประชากรอายุ 15- 59 ปี มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นโดยตั้งแต่ปี ค.ศ.1950 ประชากรอายุ 15-59 ปีมีจำนวน 496 ล้านคนเพิ่มขึ้นเป็น 764 ล้านคนในปี พ.ศ. 2548 อย่างไรก็ตามในปี พ.ศ. 2593 คาดว่าจะมีแนวโน้มลดลงเหลือเพียง 650 ล้านคน นอกจากนั้นประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นโดยนับจากปี พ.ศ. 2493 ซึ่งมีอยู่จำนวน 96 ล้านคนเพิ่มขึ้นเป็น 244 ล้านคนและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเป็น 406 ล้านคนในปี พ.ศ. 2593 ดังแสดงในตารางที่ 2.1

2.2.2 ประเทศกำลังพัฒนา

ประชากรมากกว่าร้อยละ 80 ของโลกอาศัยอยู่ในประเทศกำลังพัฒนา โดยลักษณะประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่ยังคงพึ่งพาภาคการเกษตรเป็นสำคัญ ทั้งนี้ผลผลิตทางการเกษตรของประเทศขึ้นอยู่กับภาวะทางธรรมชาติ ทำให้รายได้ต่อก่อนหักค่าเมื่อเทียบกับประเทศพัฒนาแล้ว การออมและการลงทุนส่วนใหญ่ยังคงพึ่งพาต่างประเทศเป็นสำคัญ แต่อย่างไรก็ตามบางประเทศที่เป็นประเทศที่มีรายได้สูงบางประเทศยังคงจัดอยู่ในประเทศกำลังพัฒนา ได้แก่ ฮองกง อิสราเอล

คูเวต สิงคโปร์ และ สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ เนื่องจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจและแนวคิดทางการเมืองเป็นสำคัญ โดยประเทศกำลังพัฒนา

อย่างไรก็ตามในประเทศกำลังพัฒนาเมื่อเทียบกับประเทศพัฒนาแล้วจะเห็นได้ว่าการบริการของรัฐที่มีให้แก่ประชาชนมีไม่มากนักและไม่ได้กระจายตัวอย่างทั่วถึง สภาพสังคมโดยทั่วไปแล้วอัตราการเพิ่มของประชากรอยู่ในเกณฑ์สูง อายุขัยเฉลี่ยค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับประเทศพัฒนาแล้ว

ลักษณะโครงสร้างประชากรของประเทศกำลังพัฒนาพบว่าประชากรที่มีอายุ 0-14 ปี มีอัตราเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ.2543 มีจำนวนประมาณ 644 ล้านคนและเพิ่มขึ้นเป็น 1,638 ล้านคนในปี พ.ศ. 2548 อัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรอายุ 0-14 ปีในระยะหลังเป็นการเพิ่มขึ้นอย่างช้าๆและมีแนวโน้มจะลดลงเหลือเพียง 1,635 คน ในปี พ.ศ. 2593 โดยมีปัจจัยการลดลงของอัตราการเกิดเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะการใช้นโยบายการวางแผนครอบครัว การคุมกำเนิด การดำเนินนโยบายมีบุตรคนเดียวของหลายๆ ประเทศในประเทศกำลังพัฒนา สำหรับประชากรอายุ 15-59 ปี มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากปี พ.ศ. 2493 ซึ่งมีจำนวน 644 ล้านคนได้เพิ่มขึ้นเป็น 1,638 ล้านคนในปี พ.ศ. 2548 และจะเพิ่มขึ้นเป็น 4,712 ล้านคนในปี พ.ศ. 2593 ส่วนประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปในประเทศกำลังพัฒนามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกับประเทศพัฒนาแล้ว โดยนับจากปี พ.ศ. 2493 ซึ่งมีจำนวน 110 ล้านคน มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นต่อไปและคาดว่าในปี พ.ศ. 2593 ประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปจะมีจำนวนถึง 1,599 ล้านคน ดังแสดงในตารางที่ 2.1

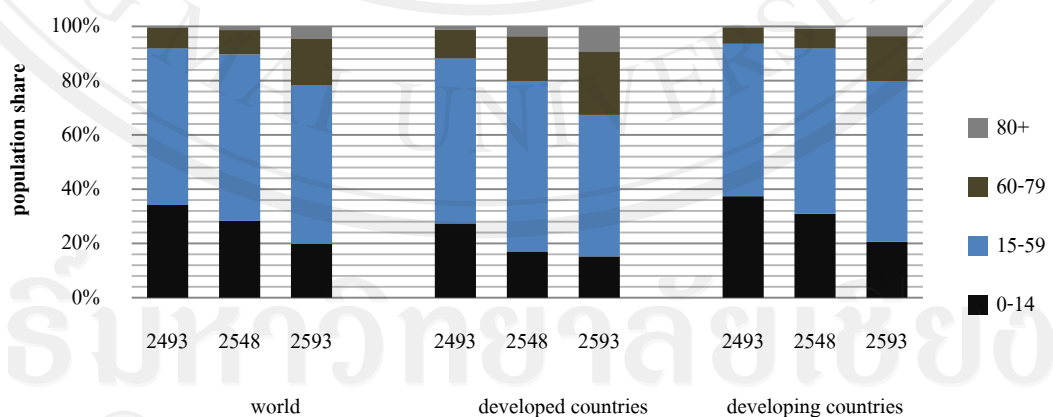
เมื่อเปรียบเทียบโครงสร้างอายุประชากรในประเทศพัฒนาแล้วกับประเทศพัฒนา โดยจะพบว่าทั้งประเทศพัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนาต่างเผชิญกับการเพิ่มขึ้นของสัดส่วนประชากรวัยสูงอายุ คือ ประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้วดังแสดงได้ดังรูปที่ 2.2

ตารางที่ 2.1 จำนวนประชากรในประเทศพัฒนาแล้วและกำลังพัฒนาจำแนกตามโครงสร้างอายุ ปี พ.ศ. 2493-2593

หน่วย : ล้านคน

	ช่วงอายุ	2493	2548	2593
ทั่วโลก	0-14	866	1,845	1,824
	15-59	1,464	3,997	5,361
	60-79	191	585	1,604
	80+	14	88	402
	รวม	2,535	6,515	9,191
ประเทศพัฒนาแล้ว	0-14	223	207	190
	15-59	496	764	650
	60-79	87	200	289
	80+	9	44	117
	รวม	814	1,216	1,245
ประเทศกำลังพัฒนา	0-14	644	1,638	1,635
	15-59	968	3,233	4,712
	60-79	104	385	1,315
	80+	6	43	284
	รวม	1,722	5,299	7,946

ที่มา : Bloom et al., 2010

รูปที่ 2.2 เปรียบเทียบโครงสร้างอายุประชากรในประเทศพัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนา

ปี พ.ศ. 2493-2593

ที่มา : Bloom et al., 2010

2.3 ลักษณะการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรในแต่ละกลุ่มเศรษฐกิจ

กลุ่มเศรษฐกิจถูกแบ่งตามรายได้ประชาชาติต่อหัว (Gross National Income Per Capita: GNI) โดยประเทศที่มีรายได้ต่อหัว 1,005 ดอลลาร์สหรัฐหรือต่ำกว่าจะจัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีรายได้ต่ำ ประเทศที่มีรายได้ต่อหัว 1,006-3,975 ดอลลาร์สหรัฐจะจัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีรายได้ปานกลางระดับล่าง ประเทศที่มีรายได้ต่อหัว 3,976 – 12,275 ดอลลาร์สหรัฐจะจัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีรายได้ปานกลางระดับสูง และประเทศที่มีรายได้ต่อหัวตั้งแต่ 12,276 ดอลลาร์สหรัฐจะจัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีรายได้สูง (WDI, 2011)

ตารางที่ 2.2 การแบ่งกลุ่มเศรษฐกิจของแต่ละกลุ่มประเทศ

ระดับรายได้ประชาชาติต่อหัว (ดอลลาร์สหรัฐ)	กลุ่มประเทศ
≤ 1,005	รายได้ต่ำ
1,006-3,975	รายได้ปานกลางระดับล่าง
3,976 – 12,275	รายได้ปานกลางระดับสูง
≥ 12,276	รายได้สูง

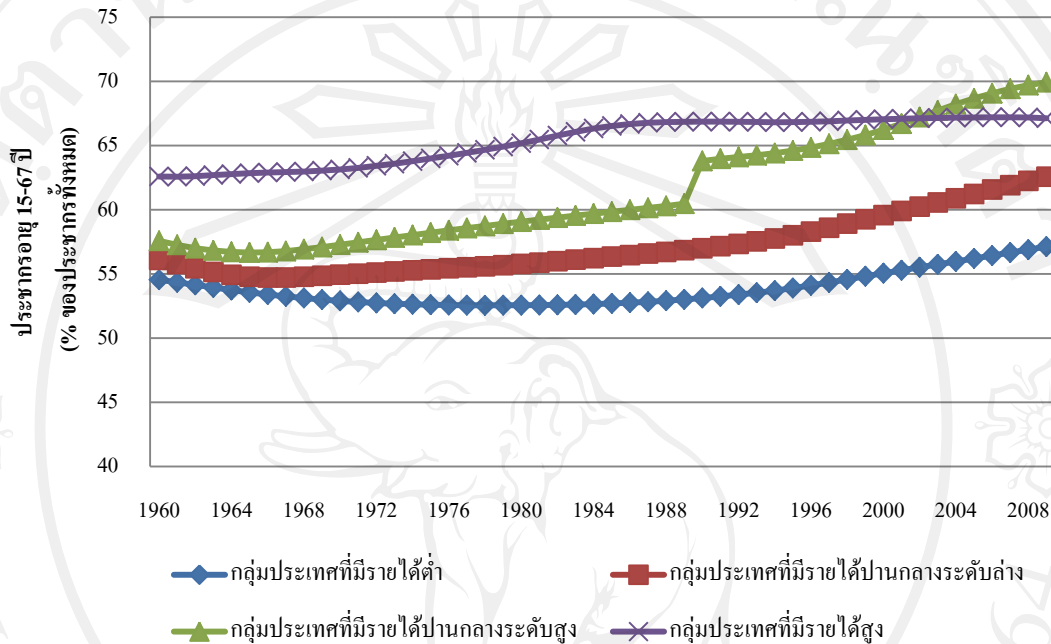
ที่มา : จากฐานข้อมูลดัชนีการพัฒนาลูกโลก (World Development Indicator: WDI)

หากพิจารณาโครงสร้างอายุประชากรในแต่ละกลุ่มเศรษฐกิจโดยพิจารณาจากสัดส่วนกลุ่มอายุประชากรซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ช่วงได้แก่

1. สัดส่วนประชากรวัยแรงงาน (Working-Age Population) คือ ร้อยละของประชากรที่มีอายุ 15-64 ปีจากจำนวนประชากรทั้งหมด

จากรูปที่ 2.3 แสดงร้อยละของประชากรอายุ 15-64 ปีหรือสัดส่วนประชากรวัยแรงงานต่อจำนวนประชากรทั้งหมด ซึ่งพบว่า 3 กลุ่มเศรษฐกิจ ได้แก่ กลุ่มประเทศที่มีรายได้ปานกลางระดับสูง กลุ่มประเทศที่มีรายได้ปานกลางระดับล่าง และกลุ่มประเทศที่มีรายได้ต่ำ มีแนวโน้มสัดส่วนของประชากรวัยแรงงานต่อจำนวนประชากรทั้งหมดเพิ่มขึ้น โดยสาเหตุสำคัญที่ทำให้แนวโน้มสัดส่วนประชากรวัยแรงงานเพิ่มขึ้นเนื่องจากจำนวนประชากรวัยเด็ก คือ ประชากรที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปีลดลง แต่อย่างไรก็ตามแนวโน้มสัดส่วนประชากรวัยแรงงานในกลุ่มประเทศที่มีรายได้สูง แตกต่างไปจากแนวโน้มของทั้ง 3 กลุ่มเศรษฐกิจข้างต้น กล่าวคือ สัดส่วนประชากรวัยแรงงานต่อประชากรทั้งหมดของกลุ่มประเทศที่มีรายได้สูงค่อนข้างคงที่และมีแนวโน้มลดลงในระยะหลังนี้ เหตุผลสำคัญ คือ การเพิ่มขึ้นของสัดส่วนประชากรวัยพึ่งพิงวัยสูงอายุหรือ ประชากรที่มีอายุมากกว่า 64 ปี

ร้อยละของประชากรอายุ 15-64 ปีจากจำนวนประชากรทั้งหมด
ในแต่ละกลุ่มเศรษฐกิจ

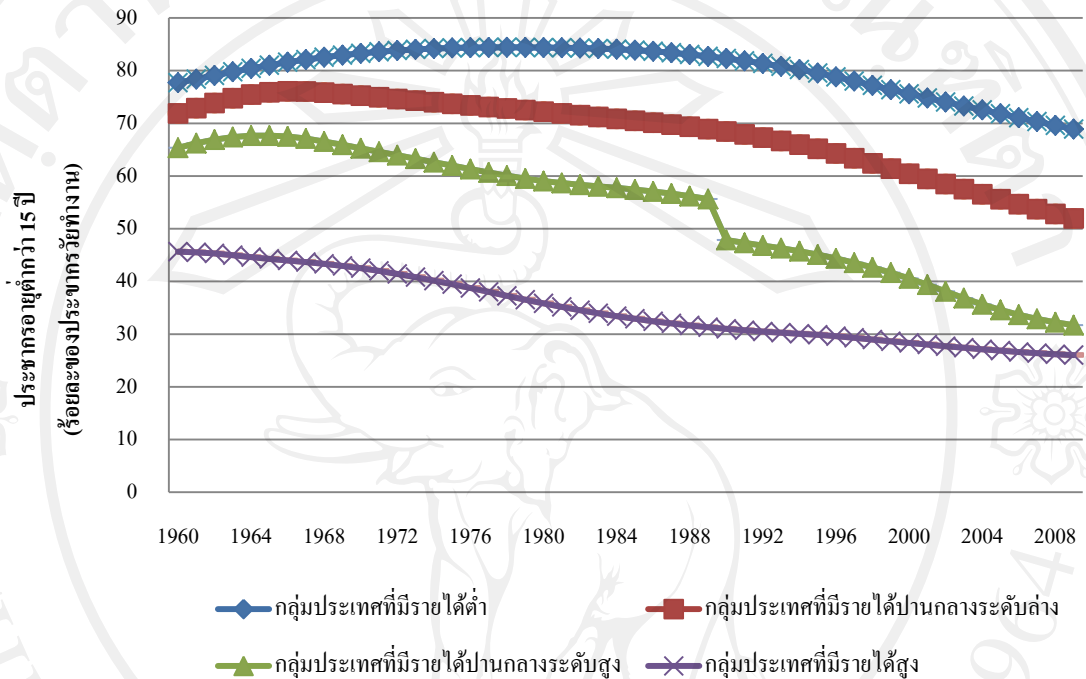

รูปที่ 2.3 ร้อยละของประชากรอายุ 15-64 ปีต่อจำนวนประชากรทั้งหมดในแต่ละกลุ่มเศรษฐกิจ
ที่มา : จากการคำนวณข้อมูลจากฐานข้อมูลดัชนีการพัฒนาโลก (World Development Indicator: WDI)

2. สัดส่วนประชากรวัยเด็ก (Youth Dependency Population) คือ ร้อยละของประชากรวัยพึ่งพิงที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปีต่อประชากรวัยทำงาน

จากรูปที่ 2.4 แสดงร้อยละของประชากรที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปีหรือสัดส่วนประชากรวัยเด็กต่อจำนวนประชากรวัยทำงาน ซึ่งพบว่า สัดส่วนประชากรวัยพึ่งพิงวัยเด็กต่อจำนวนประชากรวัยทำงานมีแนวโน้มลดลง โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศที่มีรายได้ปานกลางระดับสูง กลุ่มประเทศที่มีรายได้ปานกลางระดับต่ำ และกลุ่มประเทศที่มีรายได้ต่ำซึ่งมีแนวโน้มลดลงอย่างชัดเจน เช่นเดียวกับแนวโน้มการลดลงของสัดส่วนประชากรวัยพึ่งพิงวัยเด็กต่อจำนวนประชากรวัยทำงานในกลุ่มประเทศที่มีรายได้สูงแต่เป็นการลดลงเพียงเล็กน้อยในแต่ละปีเนื่องจากในกลุ่มประเทศนี้มีอัตราการเกิดค่อนข้างคงที่หรือลดลงเพียงเล็กน้อยในระยะหลัง ซึ่งสัดส่วนดังกล่าวบ่งชี้ว่ากลุ่มประเทศที่มีรายได้สูงมีสัดส่วนประชากรวัยเด็กต่ำกว่าในกลุ่มประเทศที่มีรายได้ปานกลางระดับสูง กลุ่มประเทศที่มีรายได้ปานกลางระดับต่ำ และกลุ่มประเทศที่มีรายได้ต่ำ ตามลำดับ

ร้อยละของประชากรที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปีต่อประชากรวัยทำงาน
ในแต่ละกลุ่มเศรษฐกิจ

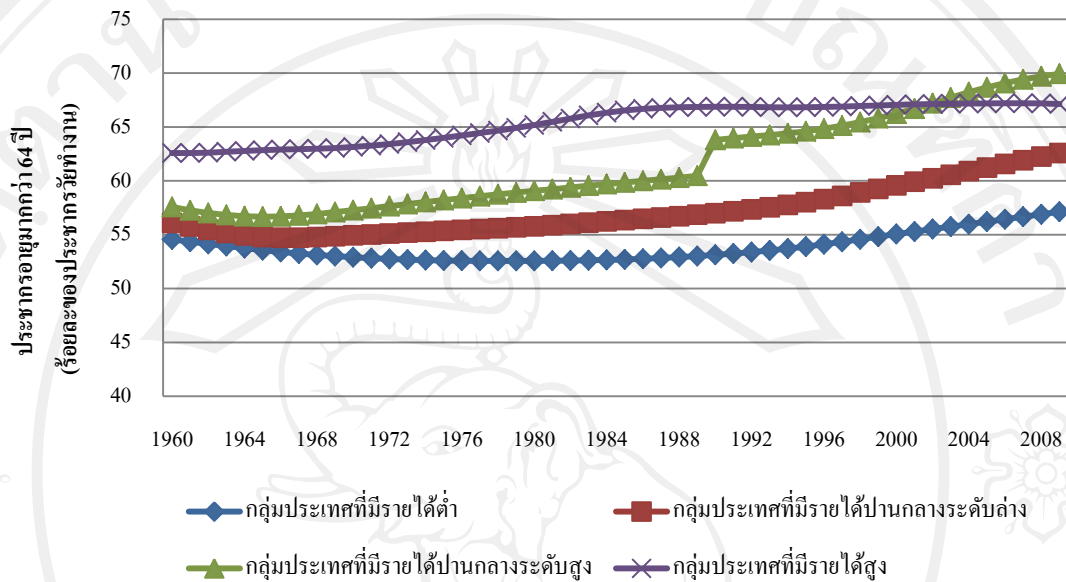

รูปที่ 2.4 ร้อยละของประชากรที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปีต่อประชากรวัยทำงานในแต่ละกลุ่ม
ที่มา : จากการคำนวณข้อมูลจากฐานข้อมูลดัชนีการพัฒนา โลก (World Development Indicator: WDI)

3. สัดส่วนประชากรวัยสูงอายุ (Elderly Dependency population) คือ ร้อยละของ
ประชากรวัยพึ่งพิงที่มีอายุมากกว่า 64 ปีต่อประชากรวัยทำงาน

จากรูปที่ 2.5 แสดงร้อยละของประชากรที่มีอายุมากกว่า 64 ปีหรือสัดส่วนประชากรวัย
สูงอายุต่อจำนวนประชากรวัยทำงาน ซึ่งพบว่าแนวโน้มสัดส่วนประชากรวัยสูงอายุต่อจำนวน
ประชากรวัยแรงงานเพิ่มสูงขึ้นในทุกๆ กลุ่มเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศที่มีรายได้สูงซึ่งมี
สัดส่วนประชากรวัยสูงอายุต่อจำนวนประชากรวัยแรงงานสูงที่สุด รองลงมาคือ กลุ่มประเทศที่มี
รายได้ปานกลางระดับสูง กลุ่มประเทศที่มีรายได้ปานกลางระดับล่าง และกลุ่มประเทศที่มีรายได้ต่ำ
ตามลำดับ

ร้อยละของประชากรอายุมากกว่า 64 ปีจากจำนวนประชากรทั้งหมด
ในแต่ละกลุ่มเศรษฐกิจ

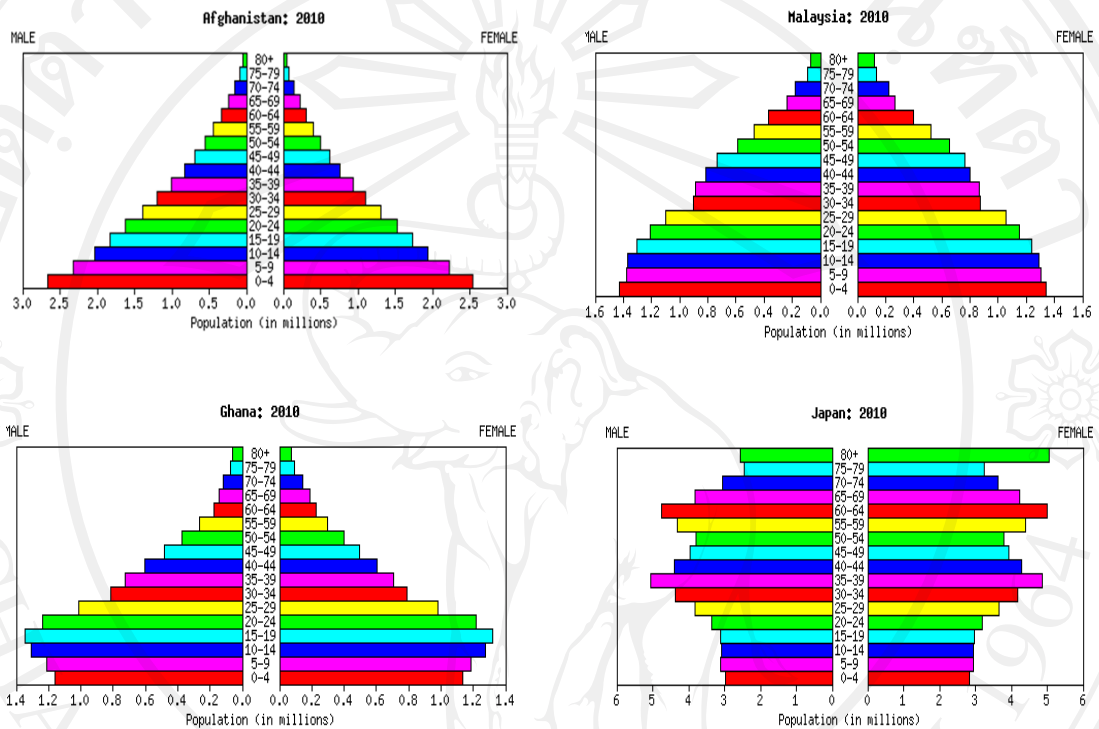
รูปที่ 2.5 ร้อยละของประชากรที่มีอายุมากกว่า 64 ปีต่อจำนวนประชากรทั้งหมดในแต่ละกลุ่มเศรษฐกิจ

ที่มา: จากการคำนวณข้อมูลจากฐานข้อมูลดัชนีการพัฒนามนุษย์โลก (World Development Indicator: WDI)

2.4 การกระจายตัวของประชากรตามเพศและอายุในแต่ละกลุ่มเศรษฐกิจ

การพิจารณาการกระจายตัวของประชากรตามเพศและอายุนั้น สามารถพิจารณาได้จากพีระมิดประชากร (Population Pyramid) ซึ่งจะแสดงภาพโครงสร้างอายุและเพศของประชากรด้วยกราฟแท่งที่วางตามแนวนอน โดยด้านซ้ายแสดงจำนวนหรือสัดส่วนของประชากรชายและด้านขวาแสดงประชากรหญิง กราฟแต่ละแท่งแสดงกลุ่มอายุของประชากรเริ่มจากฐานที่แสดง อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงของประชากรตามลักษณะการเปลี่ยนผ่านทางประชากรดังที่กล่าวไว้แล้วในบทที่ 1 สามารถพิจารณาเป็น 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 อัตราการเกิดสูง อัตราการตายสูง อัตราการเพิ่มของประชากรต่ำ ขั้นที่ 2 อัตราการเกิดและอัตราการตายลดต่ำลง ขั้นที่ 3 อัตราการเกิดลดลงอย่างมีนัยสำคัญจากอัตราการเกิดระดับสูงก่อนหน้านี้แต่จำนวนประชากรยังไม่อยู่ในสภาวะนิ่ง และขั้นที่ 4 อัตราการเกิดและอัตราการตายต่ำมาก ดังนั้น การที่แต่ละประเทศอยู่ในลำดับขั้นการเปลี่ยนถ่ายโครงสร้างประชากรที่แตกต่างกันก็จะทำให้แต่ละประเทศมีการกระจายตัวของอายุประชากรในแต่ละ

ละกลุ่มอายุที่แตกต่างกันด้วย ดังแสดงให้เห็นจากรูปทรงของพีระมิดประชากรที่แตกต่างกันของแต่ละประเทศ ดังแสดงในรูปที่ 2.6

รูปที่ 2.6 พีระมิดประชากร จำแนกตามเพศและอายุ

ที่มา : NationMaster, 2012

สำหรับพีระมิดประชากรในรูป 2.6 แสดงพีระมิดประชากรของประเทศอัฟกานิสถาน ประเทศกานา ประเทศมาเลเซีย และประเทศญี่ปุ่น โดยทั้ง 4 ประเทศนี้เป็นตัวแทนของประเทศในแต่ละกลุ่มเศรษฐกิจและเป็นตัวแทนของประเทศที่ถูกจัดให้อยู่ในแต่ละลำดับขั้นการเปลี่ยนผ่านทางประชากร (Demographic Transition) กล่าวคือ

ประเทศอัฟกานิสถานเป็นหนึ่งในประเทศที่จัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีรายได้ต่ำ และเป็นตัวแทนของประเทศที่จัดอยู่ในขั้นที่ 1 ของการเปลี่ยนผ่านทางประชากร เมื่อพิจารณาพีระมิดประชากรของประเทศอัฟกานิสถานมีลักษณะฐานขยาย และค่อยๆลาดชันขึ้นสู่ยอดตามลำดับรูปทรงคล้ายพีระมิดสามเหลี่ยมหน้าจั่ว ซึ่งบ่งชี้ถึงการมีอัตราการเกิดและอัตราการตายสูง ลักษณะดังกล่าวจึงทำให้มีประชากรวัยเด็กจำนวนมาก แต่ด้วยความก้าวหน้าทางการแพทย์ที่ต่ำจึงยังไม่มีสัดส่วนประชากรวัยสูงอายุมาก

ประเทศกานาเป็นหนึ่งในประเทศที่จัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีรายได้ปานกลางระดับล่าง และเป็นตัวแทนของประเทศที่จัดอยู่ในขั้นที่ 2 ของการเปลี่ยนผ่านทางประชากร โดยพีระมิดประชากรของประเทศกานามีลักษณะฐานแคบลง รูปทรงคล้ายพีระมิดเจดีย์ฐานสอบ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงอัตราการเกิดและอัตราการตายลดลง ส่วนประชากรวัยทำงานนั้นมีลักษณะขยายแสดงให้เห็นว่ามีสัดส่วนมากกว่าประชากรวัยพึ่งพิง

ประเทศมาเลเซียเป็นหนึ่งในประเทศที่จัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีรายได้ปานกลางระดับสูงและเป็นตัวแทนของประเทศที่จัดอยู่ในขั้นที่ 3 ของการเปลี่ยนผ่านทางประชากร โดยพีระมิดประชากรของประเทศมาเลเซียมีลักษณะฐานค่อนข้างคงที่ แสดงให้เห็นถึงอัตราการเกิดที่ค่อนข้างคงที่ ประชากรวัยทำงานมีสัดส่วนมากกว่าประชากรวัยพึ่งพิง

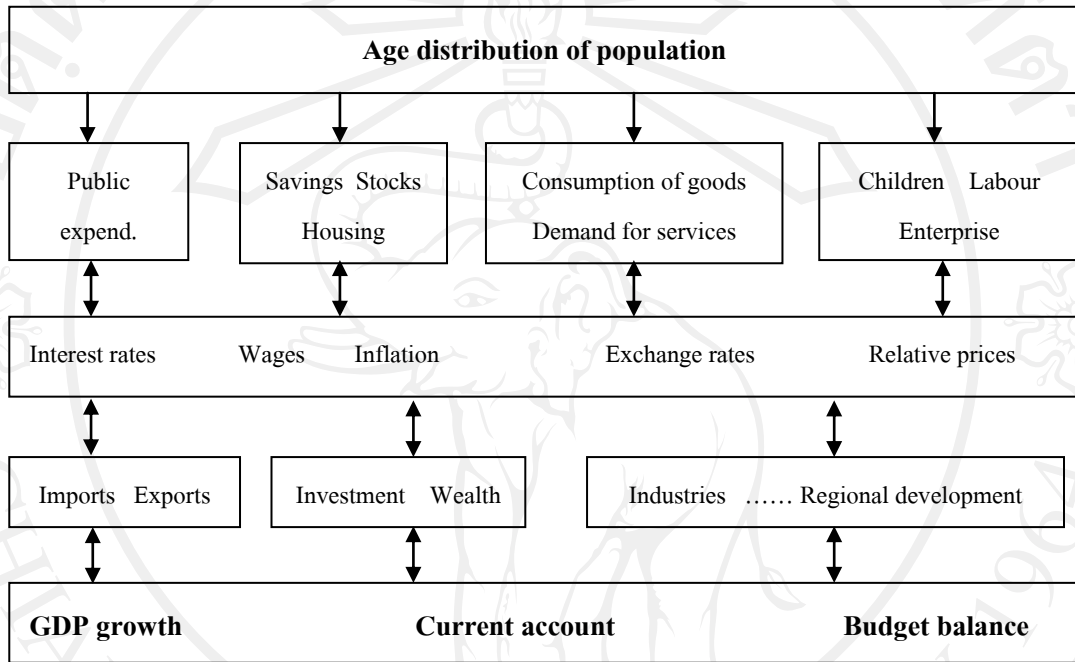
สุดท้าย ประเทศญี่ปุ่นเป็นหนึ่งในประเทศที่จัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีรายได้สูง และเป็นตัวแทนของประเทศที่จัดอยู่ในขั้นที่ 4 ของการเปลี่ยนผ่านทางประชากร โดยพีระมิดประชากรของประเทศญี่ปุ่นมีลักษณะฐานค่อนข้างคงที่ แต่ส่วนยอดมีลักษณะขยายออก ลักษณะดังกล่าวแสดงถึงการมีประชากรวัยเด็กค่อนข้างคงที่แต่มีแนวโน้มประชากรวัยสูงอายุเพิ่มมากขึ้น ทำให้ประชากรวัยทำงานต้องรับภาระจากประชากรวัยพึ่งพิงมากขึ้น

ดังนั้น เมื่อพิจารณารูปพีระมิดประชากรของแต่ละประเทศจะพบว่ารูปทรงของพีระมิดมีลักษณะแตกต่างกันซึ่งแสดงให้เห็นถึงการกระจายตัวของโครงสร้างอายุประชากรในแต่ละกลุ่มอายุในแต่ละประเทศที่แตกต่างกันด้วย ผลกระทบของการกระจายตัวของโครงสร้างอายุประชากรที่แตกต่างกันจึงส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจที่แตกต่างกันด้วย

2.5 ผลกระทบของโครงสร้างประชากรต่อระบบเศรษฐกิจ

การกระจายตัวของประชากรในแต่ละช่วงอายุที่แตกต่างกัน ได้แก่ ประชากรวัยเด็ก ประชากรวัยทำงาน และประชากรวัยสูงอายุ นำไปสู่ผลกระทบต่อเศรษฐกิจที่แตกต่างกันด้วย เนื่องจาก พฤติกรรมของมนุษย์ในแต่ละช่วงอายุที่แตกต่างกันนำไปสู่ความต้องการที่แตกต่างกันตามวัฏจักรชีวิต โดยประชากรวัยเด็กซึ่งเป็นวัยพึ่งพิงที่ต้องการการลงทุนทางการศึกษาและสาธารณสุขจากผู้ปกครองและรัฐบาล ประชากรวัยทำงานซึ่งเป็นแรงงานในระบบที่สามารถหารายได้เพื่อซื้อสินค้าและบริการสนองความต้องการของตนเองและเป็นกลุ่มประชากรที่สร้างรายได้ให้แก่รัฐบาลผ่านกระบวนการทางภาษี ทั้งนี้ ประชากรวัยทำงานตอนต้นจะมีการบริโภคสินค้าและบริการจำนวนมาก เนื่องจากเป็นวัยที่ต้องสร้างฐานะ สร้างครอบครัว นอกจากนั้น ยังมีการลงทุนสูง เนื่องจากเป็นวัยที่สามารถแบกรับความเสี่ยงในระดับสูงได้ดีกว่าวัยอื่นๆ ส่วนประชากรวัยทำงานตอนปลายนั้น จะมีการออกในระดับสูงเนื่องจากไม่มีภาระเลี้ยงดูที่ต้องรับผิดชอบ นอกจากนั้น ยัง

ออมเพื่อใช้จ่ายในวัยเกษียณด้วย สู้ดท้าย ประชากรวัยสูงอายุ เป็นประชากรกลุ่มที่ต้องการการบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขโดยอาศัยสวัสดิการของรัฐบาลและการเลี้ยงดูของบุตรหลาน ดังนั้น ในที่สุดแล้วความต้องการของประชากรในแต่ละกลุ่มอายุก็จะมีผลกระทบต่ออัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยผลกระทบจากการกระจายตัวของประชากรในแต่ละกลุ่มอายุส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจ แสดงดังรูปที่ 2.7

รูปที่ 2.7 ผลกระทบจากการกระจายตัวของประชากรในแต่ละกลุ่มอายุต่อระบบเศรษฐกิจ
ที่มา : Lindh, 2008

จากรูปที่ 2.7 จะเห็นได้ว่าประชากรในแต่ละกลุ่มอายุจะมีพฤติกรรมที่สร้างผลกระทบต่อตัวแปรมหภาค ดังนั้น จากพฤติกรรมที่แตกต่างกันของประชากรในแต่ละกลุ่มอายุก็จะส่งผลกระทบต่อตัวแปรมหภาคที่แตกต่างออกไปและในที่สุดก็จะส่งผลกระทบต่ออัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ